

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • אגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

א'קד

ערב שבת קודש
פרשת וילך
ה' בתשרי התשע"ו
שנת ה'קהל

יוצא לאור עלידי
מכון ליובאוויטש שעליד
צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

ה' בתשרי ה'תשע"ו - י"ב בתשרי ה'תשע"ו

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	ה' בתשרי	הלכות שנינים פרק ד-ו.	הלי איסורי ביאה פרק יט.	מ"ע רלו.
ש"ק	ו' בתשרי	פרק ז-ט.	פרק כ.	מ"ע רלו.
א'	ז' בתשרי	פרק י-יב.	פרק כא.	מ"ע רלו.
ב'	ח' בתשרי	פרק יג-יד. הלכות שלוחין ושותפין.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק כב.	מ"ע רמה.
ג'	ט' בתשרי	פרק ב-ד.	הלי מאכלות אסורות.. בפרקים אלו. פרק א.	מ"ע רמה.
ד'	י' בתשרי	פרק ה-ז.	פרק ב.	מ"ע רמה.
ה'	י"א בתשרי	פרק ח-י.	פרק ג.	מ"ע רמה.
ו'	י"ב בתשרי	הלכות עבדים.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק ד.	מ"ע רלב. מל"ת רנח. רנט. רנו. רס.

זמני השבוע*

צאת הכוכבים	שקיעת החמה***	מנחה גדולה	חצות היום והלילה	סוף זמן ק"ש	זריחת החמה	זמן ציצית ותפילין	עלות השחר**		תאריך
							72 ד' לפני הזריחה	120 ד' לפני הזריחה	
7.08	6.43.6	1.06	12.35	9.29	6.33	5.35	5.14	4.25	ו', ה' בתשרי
7.06	6.42.3	1.05	12.35	9.29	6.34	5.36	5.14	4.26	ש"ק, ו' בתשרי
7.05	6.41.0	1.05	12.34	9.29	6.34	5.37	5.15	4.26	א', ז' בתשרי
7.04	6.39.6	1.04	12.34	9.29	6.35	5.37	5.16	4.27	ב', ח' בתשרי
7.02	6.38.3	1.04	12.33	9.29	6.35	5.38	5.16	4.28	ג', ט' בתשרי
7.01	6.36.6	1.03	12.33	9.29	6.36	5.39	5.18	4.29	ד', י' בתשרי
7.00	6.35.6	1.03	12.33	9.29	6.37	5.39	5.18	4.30	ה', י"א בתשרי
6.58	6.34.3	1.03	12.32	9.29	6.37	5.40	5.18	4.30	ו', י"ב בתשרי

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ו בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ו שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת		ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש	דה"נ	צה"ש
וילך - שובה	6:06	7:17	6:21	7:19	6:12	7:19	6:24	7:19	6:19
יום הכיפורים	6:01	7:12	6:16	7:14	6:07	7:13	6:18	7:14	6:14
האזינו	5:57	7:08	6:12	7:10	6:03	7:09	6:14	7:10	6:10

עורך אחראי: לוי יצחק שייקביץ • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף יצחק אולידורט

מו"ל: מכון ליובאוויטש שעליד צעירי אגודת חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 6084000, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474 אינטרנט:

שלמות התשובה – עבודה מתוך שמחה

בשבת תשובה באים לשלמות התשובה ומתוך שמחה ועונג • גם שם הפרשה 'וילך' רומז להליכה באין ערוך הנעשית בתשובה • ה'שמחת תורה' שנרמזת בפרשה, בסיום התורה על-ידי משה רבנו – מדגישה את השמחה שבעבודת התשובה • והקשר של כל הנ"ל ליום היארצייט של הרבנית האם חנה נ"ע • משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

שבת – עניינה תשובה, "שבת אותיות תשב"⁵, ובתשובה עצמה – לא (רק) תשובה תתאה, שצריך להיות לפני יום השבת, אלא תשובה עילאה⁶. ועל-אחת-כמה-זוכמה בשבת שובה, השבת שבעשרת ימי תשובה – שהרי, כשם שבכל עשרת ימי תשובה גדלה מעלת התשובה לגבי כל השנה, כפסק דין הרמב"ם⁶ "אף-על-פי שהתשובה והצעקה יפה לעולם, בעשרה ימים שבין ראש-השנה ליום-הכיפורים היא יפה ביותר ומתקבלת היא מיד", כמו כן גדלה מעלת התשובה דשבת שובה לגבי כל שבתות השנה⁷.

ובפרט שהשבת של עשרת ימי תשובה היא שלימות כל עשרת ימי תשובה, כי, ביום השבת נעשה העילוי והשלימות ("ויכולו"⁸) של כל הימים שלפני זה, כולל גם ראש-השנה, התחלת עשרת ימי תשובה, וממנו מתברכים כל הימים שלאחרי זה⁹, כולל גם יום-הכיפורים, סיום וחותם עשרת ימי

א. בשבת זו, השבת של עשרת ימי תשובה – הנקראת "שבת שובה" או "שבת תשובה"¹ – קורין בשנה זו (כבכמה שנים) פרשת וילך. ועל-פי הידוע² שפרשיות התורה שייכות לזמן שבו קורין אותן בציבור, יש לבאר קשר ושייכות שבת שובה לפרשת וילך.

ועניין נוסף בשבת שובה בשנה זו – קביעותה בימי החודש בו' תשרי, ה"אירצייט" של אמי מורת ע"ה³, אשר, מכיוון שכל ענייני העולם (ועל-אחת-כמה-זוכמה הסתלקותה של אשה צדקנית בישראל) הם בהשגחה פרטית, בוודאי יש קשר ושייכות בין ה"אירצייט" לשבת שובה ופרשת וילך. והעיקר – לא רק ביאור שייכות העניינים, אלא הלימוד וההוראה בעבודה בפועל, "החי יתן אל לבו"⁴, כדלקמן.

ב. עניינה של שבת שובה הוא – שלימות התשובה:

5 אגה"ת ס"פ. לקו"ת פרשתנו (דרושי ש"ש) סו, ג.
6 הל' תשובה פ"ב ה"ו.
7 להעיר ממ"ש בסידור האריז"ל (במקומו) ששבעת הימים שבין ר"ה ליוה"כ, הכוללים כל שבעת ימי השבוע, מתקנים ומשלימים כל שבעת ימי השבוע דכל השנה, ועפ"ז, יום השבת דעש"ת מתקן ומשלים השבתות דכל השנה כולה.
8 בראשית ב, א. וראה אוה"ת עה"פ. לקו"ת בהר מא, א. ובכ"מ.
9 ראה זח"ב סג, ב. פת, א.

1 שו"ע אדה"ז או"ח סרפ"ד ס"ח. סתכ"ט ס"ב (שובה). סתקפ"ב ס"ד (תשובה). וראה לקו"ש ח"ד עמ' 144 הערה 9 וש"נ. וראה גם שיחות שבת שובה תשד"מ. תשמ"ו.
2 ראה של"ה חלק תושב"כ ר"פ וישב (רצו, א). וראה גם "היום יום" ב' חשוון. סה"ש תש"ב עמ' 29 ואילך.
3 נסתלקה בעלות המנחה דשבת שובה, ו' תשרי תשכ"ה – קביעות שנה זו.
4 קהלת ז, ב.

התשובה²⁰ – שעניין זה הוא באופן של הליכה, שנעקר לגמרי מדרגתו הקודמת²¹, ומתעלה לדרגה נעלית יותר שבאין־ערוך, דוגמת העילוי של בעלי תשובה לגבי צדיקים²².

ובסגנון אחר קצת: שבת שובה הוא עניין של הליכה בעילוי אחר עילוי בעבודת התשובה עצמה – למעלה מהתשובה בכל השנה כולה, כולל גם התשובה בשבתות השנה כולה – עילוי באופן של הליכה, באין ערוך לגבי דרגות התשובה שלפני זה. ד. וגם עניין השמחה שבעבודת התשובה מודגש בפרשת וילך:

בפרשת וילך מסופר אודות "גמרה של תורה" – "ויכתוב משה את התורה הזאת ויתנה אל הכהנים גו'²³, "כשנגמרה כולה נתנה לבני שבטו"²⁴, ובהמשך הכתובים²⁵ – "ויהי ככלות משה לכתוב את דברי התורה הזאת על ספר עד תומם ויצו משה את הלוויים . . לקוח את ספר התורה הזה ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' אלוקים וגו'²⁶.

וכאן רואים דבר נפלא (שכמה לא שמו לב עליו) – שעניין "שמחת־תורה", שמחה לגמרה של תורה²⁷, שייך גם לפרשת וילך שבה מפורש בתורה העניין של "גמרה של תורה"²⁸, ובמילא, יש כבר בפרשת וילך (מעין ודוגמת) השמחה של שמחת־תורה – שלימות השמחה ב"זמן שמחתנו", למעלה משמחת שבעת ימי הסוכות (שבעת ימי ההיקף),

תשובה, שלימות התשובה, "זמן תשובה לכל . . קץ מחילה וסליחה לישראל"¹⁰.

ונמצא, שבשבת שובה נעשה עניין התשובה בתכלית השלימות, ומתוך שמחה ותענוג, שהרי תשובה בכלל צריכה להיות בשמחה¹¹, ועד ש"אין לך שמחה גדולה כצאת מהגלות והשביה, כמשל בן מלך שהיה בשביה כו' ויצא לחפשי אל בית אביו המלך"¹², ועל־אחת־כמה־זכמה תשובה עילאה שהיא "בשמחה רבה"¹³, כמודגש גם באופן עבודת יום השבת – "וביום שמחתכם אלו השבתות"¹⁴, עניין השמחה, "וקראת לשבת עונג"¹⁵, עניין התענוג.

ג. ויש לקשר כל זה לפרשת השבוע – פרשת וילך: "וילך" (שם הפרשה, המורה על תוכנה) עניין ההליכה – מורה על הילוך ועלייה מדרגא לדרגא, עלייה עד באופן של הליכה אמיתית, שפירושה – שנעקר לגמרי ממקומו הקודם, היינו, שמתעלה לדרגא שבאין־ערוך לדרגתו הקודמת, כי כל זמן שנמצא בדרגא שיש לה ערך ושייכות לדרגא הקודמת, לא נעקר עדיין לגמרי מדרגתו הקודמת¹⁶. ובזה נרמזת השייכות לעניין התשובה – שהיא באופן של הליכה, שנעקר לגמרי ממקומו ודרגתו הקודמת: תשובה (כפשוטה) היא – ש"יגמור בלבו לבל ישוב עוד לכסלה כו"¹⁷, ו"יעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לזה החטא לעולם"¹⁸, ועד שנעשה מציאות חדשה לגמרי, "אני אחר ואינו אותו האיש שעשה אותן המעשים"¹⁹.

ומזה מובן גם בנוגע לעבודת התשובה ד"הרות תשובה אל האלוקים אשר נתנה" (עיקר ושלימות

20 קהלת ז, יב. וראה לקו"ת ר"פ האיזנו. ובכ"מ.

21 שהרי, גם עבודת התשובה בצדיקים היא באופן ד"אסורה מכאן" (ראה ד"ה ביום השמיני שלח גו' תשמ"א ס"ד (סה"מ מלוקט ח"ב עמ' קלו"ז). וש"ג).

22 ראה ברכות לד, ב. רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ד. וראה גם לקו"ת פרשתנו סה, א. ובכ"מ.

23 לא, ט.

24 פרש"י עה"פ.

25 שם, כד ואילך.

26 ואף שבפסוק זה לא נסתיימה עדיין התורה (שהרי ישנם עוד ב' פרשיות) – כבר פירש רש"י לעיל "כשנגמרה כולה נתנה כו'", היינו, שכתוב זה נאמר על העתיד, ובפרט שזהו עתיד הקרוב, שהרי "גמרה כולה" בו ביום (במכ"ש וק"ו מענייני נבואה שבתורה בנוגע לאחריית הימים).

27 טור ורמ"א או"ח סתרס"ט. וראה זח"ג רנו, ב.

28 ומבחינה מסוימת, עוד יותר מאשר בסוף פרשת ברכה – לא רק "גמרה של תורה" בפועל ממש, אלא "גמרה של תורה" כפי שנתפרשה בתורה (באופן נעלה יותר מהמציאות בפועל ממש).

10 רמב"ם שם ה"ז.

11 נוסף על חיוב השמחה בכל ענייני התומ"צ, ועאכו"כ בתשובה, שעל־ידיה נעשה התיקון והשלימות בענייני התומ"צ (ראה לקו"ת אחרי כו, ד. פרשתנו סה, סע"א. ובכ"מ).

12 תניא פל"א (מ, סע"א ואילך).

13 אגה"ת ספי"א.

14 ספרי בהעלותך י"ד, יו"ד.

15 ישעיה נח, יג.

16 ראה לקו"ת שלח לת, ד. סה"מ תר"ע ע' קת. אעת"ר ע' סט ואילך. ועוד.

17 אגה"ת פ"א (צא, רע"א).

18 רמב"ם הל' תשובה פ"ב ה"ב.

19 שם ה"ד.

טובות, עד לחיים נצחיים. ויש להוסיף, ששייכות יארציית לתשובה היא בגילוי יותר ביארציית של האם – כידוע³⁵ שתשובה עילאה היא בבינה, שנקראת "אם הבנים"³⁶, שממנה נמשך לבחינת הבנים, ז"א ומלכות, מדות ומעשה. ולהעיר גם מהראשי תיבות שבשמה של בעלת היארציית – "חנה" – חלה, נדה, הדלקת הנר³⁷, ג' המצוות שעלייך נעשה תיקון חטא אדם הראשון, חלתו של עולם, דמו של עולם ונרו של עולם³⁸, שזהו ענין התשובה. וזוהו נרמז גם הראשי תיבות "החן"³⁹ – ש"חן" קשור עם י"ג מדות הרחמים, שלימות התשובה, והתוספת ה"א" – יש לומר לרמז על ההמשכה לעולם הזה שנברא בה"⁴⁰. וקשר ה"יארציית" לפרשת וילך – שבתחילתה מסופר אודות הסתלקותו של משה, רעיא מהימנא⁴¹, "בן מאה ועשרים שנה אנוכי היום", "היום מלאו ימי ושנותי, ביום זה נולדתי וביום זה אמות"⁴².

1. [...] ההוראה מכל האמור לעיל בנוגע למעשה בפועל:

בעמדנו בשבת שובה פרשת וילך – יש להוסיף ביתר שאת וביתר עוז בעבודת התשובה ("זהרוח תשוב אל האלוקים אשר נתנה", נשמות בגופים) בעילוי אחר עילוי, ובאופן של הליכה ("וילך"), שלא בערך לגבי דרגת התשובה שלפני זה, ומתוך שמחה, עד לשלימות השמחה, בדוגמת השמחה של שמחת תורה, כנ"ל בארוכה.

(קטעים משיחות שבת פרשת וילך, ו' תשרי ה'תשמ"ט. התועדויות תשמ"ט, כרך א, עמ' 44-38 – מוגה)

35) אגה"ת ספ"ח (מרע"פ פ' נשא קכג, סע"א. וכן שם קכב, א. ועוד). שם רפ"ט.

36) ושייך גם לענין השמחה – "אם הבנים שמחה".
37) מגלה עמוקות עה"ת פ' שלח (ד"ה ג' מצוות יז, ד) – בשם הגהות מיימוניות (בסו"ס זרעים (בסופן)).

38) ירושלמי שבת פ"ב סה"ו. תנחומא ר"פ נח. ב"ר ספי"ז.

39) מגלה עמוקות שם.

40) מנחות כט, ב.

41) שישנו ופועל בכאור"א מישראל (ראה תניא רפמ"ב).

42) פרש"י עה"פ – מר"ה יא, א. וש"נ.

ואולי יש לומר – למעלה אפילו מהשמחה בשמיני עצרת (שומר ההיקף), שמחה שלמעלה ממדידה והגבלה (כידוע²⁹ שהשמחה של שמחת תורה היא עניין בפני עצמו, אפילו בארץ ישראל, שעושין שמחת תורה בשמיני עצרת).

ונמצא, שהקריאה דפרשת וילך ("גמרה של תורה") בשבת שובה מדגישה יותר את השמחה שבעבודת התשובה, עד לשלימות השמחה דשמחת תורה³⁰, ולא עוד, אלא, שממנה מתברך יום הכיפורים – תכלית שלימות תשובה, שהיא מתוך שמחה³¹, עד כדי כך, שאפילו העינוי דיום הכיפורים (אינו עניין של צער, כמו שאר התעניות, אלא אדרבה) הוא עניין של עונג, בחינת "אז"32 תתענג על הוי"³³, כי, התשובה דיום הכיפורים היא מצד גילוי בחינת היחידה שבנפש, "יחידה ליחך"³⁴ (מכבואר בארוכה בדרושי חסידות).

ה. וכל זה קשור גם עם עניין ה"יארציית":

"יארציית" קשור עם הסתלקות הנשמה מהגוף – "הרוח תשוב אל האלוקים אשר נתנה", שזהו גם התוכן הפנימי של עבודת התשובה, "עיקר התשובה הוא כמו שכתוב והרוח תשוב אל האלוקים אשר נתנה"²⁰, גם בהיותו נשמה בגוף, לאורך ימים ושנים

29) ראה בארוכה לקו"ש ח"ט עמ' 225 ואילך.
30) להעיר, ששלימות השמחה דשמחת"ת היא לאחרי ומצד עבודת התשובה דיוהכ"פ (ראה בארוכה ד"ה ביום השמיני עצרת תשמ"ט סה"מ מלוקט ע' שסג ואילך). וש"נ.
31) להעיר, שביהכ"פ נ"נתנו בו לחות אחרונות", ונקרא "יום חתונתו" (משה סוף תענית ובפרש"י) – שלימות השמחה.
32) ישע' נח, יד. וראה לקו"ת ויקרא בסוף ההוספות (נד, ד). ובכ"מ.

33) ועד ששייך גם לעניין דאכילה ושתיה – כדאיתא בפע"ח (שער יוהכ"פ פ"א) שהתענית דיוהכ"פ הוא "סוד אכילה ושתיה פנימית", ועפ"ז מוכן מארז"ל (יומא פא, ב. וש"נ) "כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי" – שע"י האכילה בערב יוהכ"פ מתעלה ("מעלה כו' הכתוב") לדרגא נעלית יותר, שגם התענית דיוהכ"פ תהיה קשורה עם עניין של אכילה, אכילה פנימית (ראה בארוכה ברכות ערב יוהכ"פ תשמ"ז ס"ח. תשמ"ח ס"ד. ועוד).

34) להעיר ממאמר הזהר בפרשתנו (רפג, א) "זכאין אינון ישראל דקב"ה אתרעי בהו כו", ובלקוטי לוי"צ (ע' תס) ש"אתרעי הוא רצון, בחי' כתר" – שלכן, מגיעים בבחי' הרצון דלמעלה, עד לפנימיות הרצון, תענוג.

הלכות ומנהגי חב"ד

יום שישי

ה' בתשרי, ערב שבת שובה

בשבת שובה יש להחליט החלטות טובות: להוסיף בכל ענייני העבודה בתורה, עבודה וגמילות חסדים (כולל גם צדקה בשבת – על ידי הכנסת אורחים בסברפנים יפות וכיו"ב).⁷

בשבת שובה דורש הרב מהלכות החג, "העיקר – לדרוש ולהורות להם דרכי ה' וללמד להם המעשה אשר יעשון, ולא כמו שנוהגין עכשיו".⁸

* היום הוא יום השנה להסתלקות הרבנית הצדקנית מרת חנה ע"ה שניאורסון, בת הרב הגאון והחסיד ר' מאיר שלמה ובת הרבנית הצדקנית מרת רחל, אשת הרב הגאון והחסיד והמקובל ר' לוי יצחק, אם כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו. נפטרה בשבת שובה תשכ"ה, בעלות המנחה, ומנוחתה כבוד בניו יורק.

בנה, כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, נהג להתוועד ביום זה, גם כשחל בחול.

כמו כן יסד על שמה את 'קרן חנה', ובהתוועדות ו' תשרי, כשחל בחול, נהג לערוך מגבית בעבור קרן זו. גם נוסדו כמה וכמה מוסדות חינוך בארה"ק ובעולם הנקראים 'בית חנה'.

עריבת: בברכת 'מגן אבות' אומרים 'המלך הקדוש'.

סעודה: יש מאמר של אדמו"ר הזקן: "להבין עניין אכילת הדבש עם המוציא בראש השנה עד אחר הושענא רבא", והעיר על זה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: "צריך עיון אם הכוונה רק לסעודות שבת ויום טוב... וסעודות ערב יום הכיפורים

מנהגי בית הרב להדליק לשבת תשובה 'השובה ליכט' (=נר תשובה)¹. נר זה היו קולעים מפתילות, פתילה לכל אחד ואחד מבני הבית.² דייקו לעשותם משעווה. כשהתקינו את הפתילות בנר, היו קוראים בשם מי שעבורו מכינים את הפתילה.³

הרבי התבטא ש"מנהג חב"ד להדליק שלושה נרות תשובה".⁴

שבת קודש פרשת וילך

ו' בתשרי, שבת שובה

"כל ענייני שבת שובה שייכים לכל אחד ואחת מישראל, האנשים והנשים והטף, כמנהג ישראל שבאים כולם לבית הכנסת ושומעים קריאת התורה וכיו"ב".⁵

"בשבת שובה – מתקן ומעלה את כל שבתות השנה, כי התשובה דשבת תשובה היא נעלית גם מהתשובה דכל שבתות השנה".⁶

1 ספר המנהגים חב"ד עמ' 58.

2 בסה"ש תש"ד דלהלן מספר אדמו"ר מוהרי"צ, שהניחו גם עבורו פתילה בילדותו. וראה הנסמן ב'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' קסז.

3 סה"ש תש"ד עמ' 7, תש"ה עמ' 14.

4 שיחת ו' תשרי תשמ"ב סל"ג ('התוועדות' תשמ"ב ח"א עמ' 67, בלתי מוגה). וע"ע ב'כפר חב"ד' גיליונות: 1165, 1170, 1171.

5 סה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 5. ובהערה 25 שם: "ומעשה רב (בהסכם גדולי ישראל) שגם ילדות קטנות באות עם אבותיהן לבית הכנסת (לא רק לעזרת נשים), ואפילו לאחר גיל שלוש שנים – כל זמן שלא הגיעו לכלל חינוך והבנה בעניין זה". ועיי"ש בהערה 24, שזה מעין ידוגמת עלייה לרגל לע"ל "מדי שבת בשבתו".

6 ד"ה שובה ישראל תשי"ט ס"א, סה"מ מלוקט ח"א עמ' שמה; בתורת מנחם – ספר המאמרים מלוקט' לפי סדר השנה, ח"א עמ' קד.

7 'התוועדות' תנש"א ח"א עמ' 24. וראה פירוט בזה ב'התוועדות' תשמ"ח ח"ד עמ' 376 ובסה"ש תשמ"ט ח"א עמ' 222.

8 שו"ע אדמו"ר סי' תכט ס"ב. נתבאר בלקוטי שיחות ח"ג עמ' 953 (בלה"ק עם הוספות ב'תורת מנחם – התוועדות' (כד) תשי"ט ח"א עמ' 25) וסוכס ב'שולחן המלך' שם, שכיוון שצריך ללמד דרכי עבודת ה' בקיום המצוות בכלל, לא נזכר שצריך לדרוש גם הל' יו"ב, כי גם זה נכלל ב'דרכי ה' שם, עיי"ש.

ערכי-יום הכיפורים¹⁵. הכפרות יהיו כפי חשבון בני אדם שבבית, זכר לזכר ונקבה ולנקבה, ולמעוברת¹⁶ שלושה: אחת בשבילה, וזכר ונקבה בשביל ספק הוולד¹⁷.

אומרים "בני אדם" עד "מצאתי כופר" פעם אחת, ואחר-כך אומרים פעם אחת "זה חליפתי" עד "ולשלוש", ובעת אמירת "זה חליפתי..." מסבכים שלוש פעמים את התרנגול/ת מעל הראש, וחוזרים ואומרים "בני אדם..." כסדר הזה עושים שלוש פעמים.

בסך הכול אמירת "בני אדם" עד "ולשלוש" – שלוש פעמים. ובסך הכול מסבכים תשע פעמים¹⁸.

15 סידור אדמוה"ז. מי שאי אפשר לו לעשות סדר הכפרות בערב יום הכיפורים, יקיים זאת יום או יומיים לפני-כן, כי כל עשרת-ימי תשובה ימי כפרה הם (ראה פרמ"ג ס' תרה במ"ז ס"ק א. שדי-חמד מערכת יוה"כ פ"א אות ב).

16 יש שדנו מאימתי נקראת מעוברת, אם מג' חדשים או ממ' יום עכ"פ. ואולי לפני כן תפדה בצדקה. ולדעת הגרמ"ש אשכנזי ע"ה, אף קודם ארבעים יום נקראת מעוברת.

17 סידור אדמוה"ז. ובלקו"ש חכ"ב עמ' 59 הע' 36: "לא חיישני לתאומים (כמ"ש הב"ח שם ממרדכי קטן, פמ"ג שם) – כיוון דמיעוטא הוא והמדובר הוא במנהג. וצ"ע בזמננו, דלפעמים רבות יודעים ברור אשר 'תאומים בבטנה', ועל בירור זה סומכים בנוגע לפיקוח-נפש בשבת ויום-הכיפורים וכיוצא-בזה – איך תתנהג ב'כפרות', או שנאמר דכיוון דלא שכיחא כו', ובפרט בנדו"ד דבלא"ה י"א לפטור כמה זכרים בתרנגול אחד כו". והגרמ"ש אשכנזי ע"ה פסק בזה שמספיק לה שלושה בלבד.

וע"פ המבואר שם (ובלה"ק – ב'שערי הלכה ומנהג' י"ד סו"ס צח) שהאם היא שצריכה כפרה נוספת, ולא שהכפרה היא בשביל העובר עצמו – העירו, דא"כ אם כבר עשתה כפרות יום או יומיים לפני כן, ולפני זמן הכפרות נולד התינוק, יצטרך התינוק כפרה נפרדת לעצמו, ולא מסתבר לומר שהכפרה על אבריו כעובר מועילה לו גם עתה. וע"ע.

והגרמ"ש אשכנזי ע"ה כתב שגם מעוברת אומרת בלשון יחיד 'זה חליפתי' ולא בלשון רבים 'חליפתינו'.

18 ספר-המנהגים עמ' 58. בשער-הכולל (פמ"ד ס"ב) כ' שאדמוה"ז השמיט מסידורו הלשונות "חליפתנו, חליפתכן, חליפתהן" וכדומה, וכנראה כוונתו שיאמרו תמיד "חליפתי" (המתכפר ולא המסובב), גם כשעושים לאחרים ואחרות, וצ"ב מה מנהגנו בפועל.

בבית הרבי נהגו (כל אחד מבני-הבית) לקיים ב'כפרה' מעין ד' מיתות אחר סדר הכפרות: לדרוך עליה מעט – כעין סקילה, לגעת קלות בצווארה – מעין חנק, לשרוף מעט משערותיה – כעין שריפה ('כפר חב"ד' גיליון 633 עמ' 23, מפי המשב"ק. ולהעיר משעה"כ הנ"ל, ששלל כ"ו, ומ'רשימות היומין עמ' רנח – שכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע לא ה' זורק התרנגול תחת השולחן אבל היה סומך שתי ידיו עליו), ראה מטה-אפרים ס' תרד-תרה ס"ה.

ומוצאי יום-הכיפורים, או גם בימי השבוע".
שחרית: לפני התפילה, סיום שמו"ת החל מ'שביעי' למנהג רבותינו נשיאינו.

הפטרה: "שובה ישראל" עד "ופושעים ייכשלו במ"; "מי איל כמוך" עד "מימי קדם" (הושע יד, ב"י. מיכה ז, יח"כ). נוהגים (להקפיד ביותר) שלא לקרוא קטן למפטיר בשבת זו.

מנחה: קוראים בפרשת האזינו. צדקתך. קדיש תקבל. לדוד ה' אורי. עלינו. קדיש יתום.

בסעודה שלישית (בכל שבת) היה הרבי נוהג לטעום מזונות או פירות⁹.

ערבית מוצאי שבת קודש: אין אומרים 'יהי נועם', 'אתה קדוש'¹⁰.

אין מקדשים את הלבנה עד מוצאי יום-הכיפורים¹¹.

יום שני

ח' בתשרי

בתפילת מנחה אומרים תחנון.

יום שלישי

ט' בתשרי, ערב יום הכיפורים

מהיום ועד אחר ב' דראש-חודש מרחשוון אין

אומרים תחנון¹².

סדר כפרות¹³:

תרנגול לבן¹⁴. זמנו – באשמורת הבוקר של

9 לקט הליכות ומנהגי ש"ק עמ' 60 (ומן הסתם אכל כזית), ע"פ המובא (גם כהוראה לרבים) בספר-המנהגים עמ' 34. ביאור הנהגה זו בלקו"ש כרך כא עמ' 84 (ובלה"ק, שערי הל' ומנהג או"ח ח"א ס' קנד).

10 לוח כולל-חב"ד.

11 רמ"א סו"ס תרב (לא הובא בשו"ע אדמוה"ז שם, אך כן משמע בסיום מנהגי יוה"כ בספר-המנהגים עמ' 59).

12 לוח כולל-חב"ד, יא תשרי. גם הקורא ק"ש שעהמ"ט אינו אומר תחנון, כיוון שנהגו כבר יו"ט אז, שהיו ממעטים בו בסליחות (שלא כע"ה), ראה שו"ע אדמוה"ז ס' תר"ד ס"ד-ה. ולדעת הגרמ"ש אשכנזי ע"ה בקשהמ"ט יש לומר תחנון.

13 ב'אוצר' עמ' קעה, שגם כשטבלו רבותינו ג"פ, היתה הפעם הראשונה בין כפרות לשחרית (וראה 'רשימות היומין' ס"ע קסו, ושו"ג). והרבי כנראה טבל רק אז. ומ"מ רבים טובלים לפני כפרות (ומנחה, והדה"נ).

14 יבחר בלבן רק אם מזומן לפניו, שו"ע אדה"ז ס' תר"ה ס"ב.

בתפילת שחרית אין אומרים "מזמור לתודה"²⁸, ולא "אבינו מלכנו"²⁹.
 אין מאריכים היום בתפילת שחרית³⁰.
 מבקשים 'לעקאח' (עוגת דבש), וגם אוכלים ממנו³¹.
 כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה נוהג לחלק 'לעקאח' לכל אחד ואחד כשהוא לבוש בגדי משי של שבת וחגור אבנט, ומברך את כל אחד ואחד ב"שנה טובה ומתוקה"³².
 בדרך-כלל, אין רגילים בין אנ"ש ללכת היום לקברי צדיקים³³.
 מרבים בצדקה, ובפרט לפני תפילת מנחה³⁴.
 הבעש"ט אמר: "מקול קשקוש המטבעות בקערות, מתפרדים הקליפות"³⁵.
 מרבים באכילה ובשתייה כשיעור שני ימים – ערב יום-הכיפורים ויום-הכיפורים³⁶. וכל האוכל ושותה בערב יום-הכיפורים, מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי³⁷.
 מצינו שבערב יוהכ"פ יש לאכול מרק ג' פעמים. אמנם, כ"ק מו"ח אדמו"ר – לא הי' לו פנאי בערב יוהכ"פ לאכול ג' פעמים מרק, ולכן הי' אוכל כף אחת, והיו מוסיפים בצלחתו עוד מעט מרק, והי' נחשב לו לצלחת שני, ואז הי' אוכל עוד כף, ושוב היו מוסיפים בצלחתו, והי' נחשב לו לצלחת

אם היה פגם בשחיטה, צריך 'כפרה' אחרת. אך אם השחיטה היתה כדין, אפילו נמצא העוף טריפה, אין צריך אחרת¹⁹.
 המהדרין מכסים בעצמם את הדם בכרכה (ברשות השוחט, שהמצווה מוטלת עליו, שיכבד אותו להיות שלוחו). כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו היה מכסה את הדם על-ידי נוצה, בחמש תנועות²⁰.
 נוסח הברכה: "אשר קדשנו במצוותיו וציוונו על כיסוי הדם בַּעֲפָר"21. אף מי שמכסה את הדם בפעם הראשונה, לא יברך 'שהחיינו'²².
 יש אומרים שמיד אחרי השחיטה נהג הרבי בקביעות לשלם לשוחט על עבודתו²³.
 אחרי כפרות לבש כ"ק אדמו"ר מהורש"ב בגדי משי, וגם לבנו כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ציווה לעשות כן²⁴.
 נוהגים לזרוק את בני המעיים, הכבד והכליות על הגג או בחצר, לאכילת בעלי-חיים, משום שראוי לרחם על הבריות כדי שירחמו עלינו מן השמים²⁵.
 ראוי לתת את פדיון הכפרות לעניים או לקופות הצדקה בו ביום, ובהקדם האפשרי²⁶. אם נותנים את העופות עצמם לעניים, שאינם מתביישים בכך, יש להיזהר לתת לעניים היודעים (או ללמדם) כיצד להכשירם במליחה כדת וכדין.
 אסור להתענות היום²⁷.

¹ דיני עיוהכ"פ' סק"ד.

²⁸ סידור אדמו"ה, ובשו"ע שלו סי' א (מהדו"ק) סי"ז, נא ס"א, ות"ד סי"ו. וראה צמח-צדק (שער המילואים, חידושים, טז ע"ב) שתמה ע"ז, ונתבארו דבריו בלקו"ש ח"ז עמ' 426.

²⁹ שם סי"ז.

³⁰ קובץ-ליובאוויטש גיליון 5 עמ' 71, ועוד בשיחות אדמו"ר מהוריי"צ, נסמנו ב'אוצר' עמ' קפ.

³¹ ספר-המנהגים שם. הטעם, שאם נגזר עליו ח"ו שידקק למתנת בשר ודם, יצא ידי-חובה בקבלת ה'לעקאח'. הובא בלקו"ש ח"יד עמ' 373.

³² ספר-המנהגים שם.

³³ למרות שהמנהג מובא בשו"ע אדמו"ה' סי' תרה ס"ה מהרמ"א. גם הרבי לא הלך לאוהל ביום זה בהרבה שנים. ידוע שהלך בשנים

תשי"א ותש"נ – 'אוצר' עמ' קפד.

³⁴ מטה-אפרים סי' תרז ס"ג.

³⁵ לוח כולל-חב"ד. ספר בעש"ט עה"ת, ר"ה ויו"כ, אות מח.

³⁶ סידור אדה"ו. בשער-הכולל (מדג), משמע שהכוונה להוסיף עוד סעודה (ושמא שתי סעודות) לשם יוהכ"פ. וע"ע.

³⁷ שו"ע אדמו"ה' סי' תרד ס"א.

¹⁹ שער-הכולל פמ"ד סוס"ב.

²⁰ 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' קעז, עיי"ש.

²¹ כן הקפיד לומר השו"ב הוותיק הרה"ח ר' יעקב-יוסף רסקין ע"ה, מפי בנו השו"ב הרה"ח ר' מנחם-מענדל ע"ה רסקין, וכמדומה לו שאביו שמע זאת מפי כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע. וראה שו"ע יו"ד סי' כח ס"ב ודרכי-תשובה שם ס"ק טז.

יש להכין מראש עפר (חול יבש, שגרנריו נפרדים, ולא גושים) גם למטה, לפני השחיטה, שישפך הדם עליו. ממתנים לבדיקת הסימנים ע"י השוחט – שלא תהיה ברכתו לבטלה, ומכסים ביד בעפר (כנ"ל) – שו"ע ונו"כ שם.

²² שו"ע אדמו"ה' א"ח סי' כב בקו"א א. וראה לקו"ש ח"א ס"ע 288.

²³ הרב יוסף יצחק שלי אופן, ועוד.

²⁴ 'רשימות' ה"ל, עמ' 17 'רשימות היומן' עמ' קסח. וכן נהג הרבי, 'אוצר' שם.

²⁵ שו"ע אדמו"ה' סי' תרה ס"ו. וראה 'רשימות' שם, עמ' 18 וברשימות היומן' בסוף העמוד.

²⁶ ראה גם 'רשימות' שם.

²⁷ שו"ע אדמו"ה' סי' תרד ס"א, עיי"ש בארוכה ובנתיבי-החיים

שלישית³⁸.

נוהגים לאכול 'קרעפכין' (כיסני בצק ממולאים בבשר)³⁹.

היום טובלים פרוסת המוציא בדבש⁴⁰, אבל על השולחן שמים גם מלח⁴¹.

אין לאכול היום אלא מאכלים קלים להתעכל, כגון עופות⁴² ודגים. גברים לא יאכלו היום שום וביצים כלל⁴³.

לפי הוראת הרבי, אחר חצות היום יקרא כל אחד לעצמו את ההפטרה של יום הכיפורים⁴⁴.

אבלות (רח"ל): כשסיים הרבי 'שבעה' על פטירת אמו הרבנית חנה ע"ה (תשכ"ה) טבל אחר חצות, קרוב ליום הכיפורים. לא נהג בכל פרטי המנהגים האמורים בספר המנהגים ביציאה מהשבעה, ואמר שגם לאחר יום הכיפורים אין עושים מאומה מזה.

לפני טבילה ותפילת מנחה³⁶ נוהגים ללקות ל"ט מלקות קלות ברצועה של עגל. הנלקה – מוטה, ופניו לצפון⁴⁵. סדר ההלקאה: על כתף ימין, על כתף שמאל ותחתיהם באמצע⁴⁶, וחוזר חלילה. המלקה והנלקה שניהם אומרים שלוש פעמים פסוק 'והוא רחום'³², בכל הלקאה אומרים תיבה אחת, סך הכול ל"ט תיבות.

אחרי מלקות יש לבדוק שלא יהיה על הגוף שום חציצה⁴⁷ וטובלים שלוש פעמים, לפי שטבילה זו היא משום תשובה, כגר המתגייר⁴⁸. והטבילה

ביום זה חובה.

בתפילת מנחה בלחש, אחר 'היו לרצון' הראשון, אומרים וידוי ו"על חטא"⁴⁹.

בכל הווידויים: מתוודים בעמידה, ושוחים בעת הווידוי⁵⁰. מפסיקים קימצא במקומות המופסקים במחזור בנקודותיים לאחריהם ("דברנו דופי: – "טפלנו שקר: – "קיישנו עורף:"). מכים על החזה באותיות הא"ב של 'אשמנו' וגם באמירת "ואנחנו הרשענו"⁵¹, ובעת אמירת: 'על חטא...'; 'ועל חטאים...'; 'סלח לנו, מחל לנו, כפר לנו'⁵². אין אומרים "אבינו מלכנו".

בסעודה המפסקת⁵³ – המאכלים יהיו בלי מלח⁵⁴.

גברים לא יאכלו מאכלי חלב וחמאה ולא תבלינים חריפים בסעודה המפסקת⁵⁵.

"יש טובלים אחר סעודה המפסקת, כדי שיהא סמוך ליום הכיפורים"⁵⁶.

מפסיקים לאכול מבעוד יום⁵⁷.

הדלקת הנרות: מברכים: "להדליק נר של יום"

פעמים, א' משום קרי וג' משום תשובה כנ"ל
49) שו"ע אדמוה"ז סי' תרו ס"ב. גם נשים נשואות טובלות, עיי"ש סי"א, והמובא בס' 'כבודה בת מלך' עמ' קעו.

50) שו"ע אדמוה"ז סי' תרו ס"א.ג. לכאורה, אין להכות על החזה ב'סלח לנו' בתפילה זו, שהרי אין בה תחנון אלא רק הווידוי שבסופה, וכהוראה: "על-חטא אומרים רק כמה שצריך" (לקו"ש ח"ט עמ' 386). ועצ"ע מלשון הרבי בדון בספר המנהגים ר"ע 65 "ממוצאי (ולא: מערב) יוהכ"פ...". וראה הדיון בזה ב"התקשרות" גיליון שעט בסופו. אבל הרה"ח ר' אלי' שי' זילברשטרם מספר, שבשנת תשכ"ז וכן בשנת תשל"א (או תשל"ב) עמד מקרוב וראה בבירור שהרבי מכה על ליבו, הן בשחרית (ומתאים ללשון ספר המנהגים הנ"ל) והן במנחה.

51) 'אוצר' עמ' רא, ממנהג הרבי.

52) סה"ש תש"א עמ' 151, וראה סה"ש תש"ה עמ' 9, 'המלך במסיבו' ח"א עמ' רמח.

53) יאכל לפחות כזית פת, כדי לברך ברכת המזון (סדר ברכת הנהנין פ"ב ס"א). אם יודע שלא יאכל כביצה פת, לא יברך על נטילת ידים (שו"ע אדמוה"ז סי' קנח ס"ב).

54) כמה טעמים בדבר, והטעם הפשוט הוא כדי שלא יצמא למים ביום הכיפורים – סה"ש תרצ"ז עמ' 157.

55) שו"ע אדמוה"ז סי' תר"ח ס"ח.

56) דעה שנייה ("וי"א", לאחר דעה ב'סתם') בשו"ע אדמוה"ז תרו סי"ג. ורבים נוהגים גם בזה.

57) סי' תרח ס"א.ג. רגילים להפסיק בזמן שנקבע להדלקת הנרות. וכשמפסיק לפניכן, טוב להתנות לפני ברכת המזון, שעדיין אינו מקבל עליו את התענית – שם ס"ז.

38) תורת מנחם חלק יט עמוד 354.

39) ספר המנהגים עמ' 58, עיי"ש.

40) היום-יום ח"ב (הוספות להיום-יום בלה"ק – קטע מס' 21. צדיק למלך' ח"ז עמ' 298).

41) שו"ע אדמוה"ז סי' קצז ס"ח.

42) והעיר הרב שבת י' פרידמן, שגם מילוי ה'קרעפכין' שצ"ל בבשר בהמה (מטעם זכר לשתי הלחם שהיו ע"ג שתי הכבשים בחה"ש, ויו"כ הוא מ"ת דלוחות אחרונות; וכן מטעם שעיו"כ הוא יו"ט מכוסה" וצ"ל שמחה בבשר), שרי מפני שהוא דבר מועט, ואין להרבות בו.

43) שו"ע אדמוה"ז סי' תרח ס"ח.

44) האמירה – ע"פ 'התועודיות' תשמ"ה ח"א עמ' 351. זמנה – ע"פ 'התועודיות' תשמ"ו ח"א עמ' 396.

45) שו"ע אדמוה"ז סי' תרו סי"א-טו (מלבד שני הפרטים – זמן המלקות, ואמירת הנלקה, שההוראה בספר המנהגים אחרת).

46) שו"ע אדמוה"ז סי' תרו ס"ז.

47) 'אוצר' עמ' קפח.

48) מט"א סי' תרו ס"ח. והגרמ"ש אשכנזי ע"ה פסק לטבול ד'

התהלים שקודם כל־נדרי) וידי - 'אשמנו' ו'על־
חטא', וכן נהגו רבותינו נשיאינו⁶⁹.

יום רביעי

י' בתשרי, יום־הכיפורים

ליל יום־הכיפורים:

אין מדקדקים לומר כל־נדרי מבעוד יום⁷⁰.
לפעמים היה מורה כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו
לנגן 'אבינו מלכנו', ואחר־כך אמרו את תשעת
מוזמורי התהלים קטו־קכג שקודם כל־נדרי⁷¹.
פוחתים הארון ומוציאים לפחות שלושה
ספרי־תורה⁷². ומצווה גדולה לקנות חזקת 'ספר
ראשון'⁷³. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נהג להחזיקו⁷⁴.
שני אנשים כשרים פונים עם ספרי־התורה
למקום הש"ץ (המצטרף לבית־הדין). עומדים עם
ספרי־התורה בסמוך לו, ואין מקיפים את הבימה,
ואין עומדים איתם על הבימה⁷⁵.

מתחילים: "ה' מלך, תגל הארץ".

"על דעת המקום... בישיבה של מעלה" צריך
הש"ץ (בלבד) לומר בקול נמוך, אך באופן
שהעומדים סביבו, שהם בית־דין, ישמעו⁷⁶.

פסוק "אור זרוע" - פעם אחת, ובקול רם.

כל־נדרי: גם הקהל אומר זאת בלחש (אך באופן
שישמע לעומדים בסמוך), עם הש"ץ⁷⁵.

"ויאמר ה' סלחתי כדברך" - אומר הקהל ג'
פעמים ואחר־כך הש"ץ ג' פעמים⁷⁶.

הש"ץ מברך 'שהחיינו' בקול רם, והקהל מברך
כל אחד לעצמו בלחש, ויזהרו לסיים קודם שסיים
הש"ץ כדי שיוכלו לענות אמן אחר ברכתו⁷⁷.

יש להכריז בבית־הכנסת, שמי שבירכו

הכיפורים, ו"שהחיינו"⁵⁸.

מרבית בנרות בבית־הכנסת⁵⁹.

כל איש נשוי מדליק "א' לעבעדיגע ליכט" [=נר
חיים]. ולנשמת הוריו שנפטרו - נר נשמה⁶⁰.

חתן בשנת הנישואין שלו, שלבש ה'קיטל'
לחופה, אינו לובשו ביום־הכיפורים⁶¹. אַבֵּל (רח"ל)
בשנת האבלות - ילבשו⁶². אין להיכנס בקיטל
לבית־הכיסא⁶³.

מתעטפים בטלית כנהוג, ומברכים עליו לפני
השקיעה⁶⁴.

נועלים נעלי בד, גומי וכל סנדל שאינו של עור,
ודלא כהמחמירים בזה⁶⁵.

לפני ההליכה לכל־נדרי - ברכת הבנים
והבנות⁶⁶. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו נהג לברך אז
את תלמידי הישיבה, כשהוא לבוש בקיטל ובטלית.
כ"ק אדמו"ר מהורש"ב בירך את נכדותיו,
כשידידו למעלה מראשה של כל אחת ואחת⁶⁷.

רבותינו נשיאינו היו מברכים בנוסח "ברכך"
(עד כולל "ואני אברכם")⁶⁸.

אם יש שהות, יאמר כל אחד לעצמו (לפני פרקי

58 מחזוה"ש, לוח כולל־חב"ד.

59 שו"ע אדמוה"ז סי' תרי"ט. לוח כולל־חב"ד.

60 במט"א סי' תרג"ח כתב, שאת נר הנשמה גם אשה (פנויה)
מדלקת, ושמדליקים רק אחד (גם אם שני ההורים נפטרו, אבל
להורה/הורים של הבעל מדליקים נר בנפרד). שם ובאלף־המגן
סי' ק"ח ישנן דעות שונות איזה מהנרות יהיה בביתו ואיזה בבית
הכנסת, ובשו"ע אדמוה"ז סי' תרי"ט איתא, שר חיים הוא בבית
הכנסת (באג"ק אדמו"ר מהורש"ב ח"ד עמ' קנב - שיש להניחו
במקום שאינו עלול לכבות בנקל, עיי"ש). ולכן מביא בשבח
המועדים עמ' 44 שר הנשמה יהיה בבית ויבדיל עליו במוצאי יום־
הכיפורים.

61 ספר־המנהגים עמ' 58. גם קיטל אחר לא ילבש, אג"ק ח"ו עמ'
קעב. ומהלשון משמע, שאם מאיזו סיבה שתהיה לא לבש בפועל
את הקיטל בחופתו - ילבשו עתה, כי עניינו הוא "אחת בשנה".

62 'אוצר' עמ' קצח.

63 ע"פ שו"ע אדמוה"ז סי' כא ס"ג.

64 שו"ע אדמוה"ז סי' יח ס"ג, לוח כולל־חב"ד. וראה פסקי
הסידור אות מב. ואין מסירין אותו בלילה, מפני שהדבר ידוע שאו
אין מתכוונים לשם ציצית, אלא כדי להיזמנות למלאכים - ע"פ
שו"ע אדמוה"ז סי' יח ס"ד.

65 'אוצר' עמ' קצו, מספר 'מאמרי אדמוה"ז הקצרים' עמ' שלו
(לענין יו"כ), וספר־המנהגים עמ' 46 לענין תשעה באב.

66 ספר־המנהגים שם.

67 'אוצר' עמ' קצד.

68 שם עמ' קצה, ומציין לשיחת ליל שמח"ת וש"פ בראשית (ב)
תשד"מ, עיי"ש.

69 לוח כולל־חב"ד, משו"ע אדמוה"ז סי' תרו"ט ס"ב, למרות
שלא נדפס במחזור. אדמו"ר מהורש"ב היה מאריך קצת בווידי זה
(רשימות היומן' עמ' קסח). הרבי היה אומר זאת בקבועות.

70 רשימות היומן' עמ' רב, למרות האמור בשו"ע אדמוה"ז סי'
תרי"ט ס"ד.

71 שם עמ' רב"ג.

72 'המלך במסיבו' ח"ב עמ' כא.

73 סידור אדמוה"ז. ו'המלך במסיבו' שם עמ' כב, שניתן לסדר
'מכירה פומבית' גם על שאר הספרים.

74 קובץ יגדיל־תורה (נ.י.) גיליון ב עמ' נב בשם הרבי.

75 שו"ע אדמוה"ז סי' תרי"ט ס"ג.

76 ספר־המנהגים עמ' 63.

77 שו"ע אדמוה"ז שם ס"ח.

מקדש ואינו צריך לבצוע על לחם־משנה. אבל אומר בברכת המזון 'יעלה ויבוא', ואומר "ביום־ הכיפורים הזה, ביום סליחת העון הזה, ביום מקרא קודש הזה"⁸⁴.

מחנכים את הילדים (בנים ובנות) – הבריאים מגיל תשע והכחושים מגיל עשר – להתענות לשעות. ובזמננו אין מדקדקים שיתענו בני שתיים־עשרה ובנות אחת־עשרה כל היום⁸⁵. מה שנהגו המון העם לענות את התינוקות בליל יום־ הכיפורים, ואף כשצריכים לאכול מונעים זאת מהם – טעות היא בידים⁸⁶.

ילדים הזקוקים לאכילה ביום הקדוש, יש להשיג עליהם שלא יאכלו אכילה גסה, ושיברכו כדין⁸⁷.

היוצא לבית־הכיסא בליל יום־הכיפורים אחר התפילה, ייגע במקומות המכוסים כדי שיצטרך ליטול ידיו עד סוף קשרי אצבעותיו ולברך "אשר יצר" בידיים טהורות. אבל ביום, דיי בכך שעשה צרכיו (אף 'לקטנים'), כדי ליטול כאמור, מכיוון שצריך להתפלל אחר־כך⁸⁸.

שחרית:

ייטול ידיו רק עד סוף קשרי אצבעותיו. לאחר שניגב ידיו, מעביר המגבת על־גבי עיניו, להעביר מהן חבלי שינה. אם עיניו מלוכלכות, מותר לרחצן להעביר הלכלוך ולא יותר⁸⁹.

הכהנים והלוויים נוטלים ידיהם עד פרק הזרוע⁹⁰.

84 שו"ע אדמוה"ז סי' קפח סי"א; תרי"ח סי"ח (בשער־הכולל פל"ד סי"ט כ' שבסידורו פסק שלא לומר זאת, אבל בפסקי הסידור אות קפה נחלק עליו). ואם שכח לומר 'יעלה ויבוא', ונוצר אחר שסיים ברכת 'בונה ירושלים' – לא יחזור (קיצונו"ע סי' קלג סי"ח. משנ"ב סו"ס זה).

85 שו"ע אדמוה"ז סי' תרט"ז סי"ה וסי"א.

86 אלף־המגן למט"א סי' תרט"ז סי"ק ה.

87 אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"ז עמ' ב.

88 שו"ע אדמוה"ז סי' תרי"ג סי"ד ה.

89 שם סי' ב"ג. לענין נט"י – גם ספר־המנהגים עמ' 59, וביאורו באג"ק ח"ג עמ' קמו.

90 לקו"ש ח"ט סי' 386, ממט"א תרי"ג סי"ח (ובשו"ע אדה"ז שם סי'ו, שדין הלויים שווה לדין הכהנים).

גם בנטילת ידיים שחרית יטלו הכהנים עד פרק הזרוע (כדעת הקיצור שו"ע סי' קלג סי'ו – הוראת הרב, 'אוצר' עמ' ריו. וראה דיון בזה בקובץ 'הערות הת' ואנ"ש' כפר"ח"ד, גיליון קעב עמ' 28-31), ומ"מ ישבו ויטלו ידיהם לסירוגין במוצאי יוה"כ (לקו"ש

'שהחיינו' בשעת הדלקת הנרות – לא יברכה עתה⁷⁶.

מחזירים את ספרי־התורה וסוגרים הארון. תפילת ערבית:

"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" – אומרים בקול רם⁷⁸.

אחר עלינו – קדיש יתום, ארבעה מזמורי תהילים א"ד (באמירת שמות הוי"ה שבהם, מכוונים שניקוד כל שם הוא כמו בתיבת 'בברית', כנדפס במחזור), קדיש יתום. כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו הנהיג לומר אחר־כך את כל התהילים (והתחילו שוב מתחילתו)⁷⁹.

לענין לימוד מסכת יומא ביום־הכיפורים, כתב הרבי "אבל לא ראיתי שרבים נוהגים כן. ולולי דמסתפינא לומר – אפילו לא מספר ניכר כלל. ובדבר הרגיל ונעשה בפרסום, 'לא ראינו' – ראה"⁸⁰.

קריאת־שמע שעל המיטה – כמו בשבת ויום־ טוב. 'ברוך שם...' – בקול רם. אין אומרים תחנון ו'על חטא'⁸¹.

קודם השינה אומרים תשעה מזמורי תהילים: קנד־קלב⁸².

מי שצריך לאכול ביום־הכיפורים⁸³, אינו

78 שם סי"ט.

79 'אוצר' עמ' ריב"ג [בס' שבח־המועדים עמ' 46 הביא שהוא מנהג ותקיין, משל"ה מסכת יומא].

80 מענה משנת תשמ"ה ('אוצר' עמ' רלב), למרות שהמנהג נוצר ונתבאר בשו"ע רבינו סי' תרכ"א סט"ז.

81 ספר־המנהגים עמ' 59.

82 ספר־המנהגים עמ' 54. משמעות 'קודם השינה' (ולא 'קודם קריאת־שמע שעל המטה') היא, לכאורה, בזמן הקרוב ביותר לשינה (לפי נוסח אדמוה"ז שאין מפסיקין במאומה בין ברכת 'המפיל' לשינה), ובמחזור"ש, הוצאת קה"ת כפר"ח"ד, ימי הסליחות תשמ"ז ושלאח"ז, נדפסו המזמורים הללו לפני ברכת 'המפיל'.

83 לענין שיעורי (כמויות וזמני) אכילה לחולה וכו' ביום־ הכיפורים – ראה 'שיעור מקווה' עמ' קפא. מדות ושיעורי תורה עמ' רמט. שיעור אכילה – 30 סמ"ק מוצק (נפח קופסת גפרורים רגילה), שיעור שתייה – 40 כ"ג/גרם/סמ"ק נוזל. אכילה ושתייה אינן מצטרפות. ממתנים בין כמות לכמות 9 דקות, ואם א"א – לפחות 7 או 6 דקות. ומאחר 30 סמ"ק אינם 30 גרם (ראה קובץ יגדיל תורה, ברוקלין, גיליון סה סימן סד), הרי ממוצע־הצפיפות בלחם לבן הוא 0.4 (12 גרם), בלחם אחיד 0.6 (18 גרם), וניתן ורצוי לדחוס את הלחם וכד' בתוך כלי־המדידה ככל האפשר. ובפירות וירקות המשקל שווה בערך לנפח.

אין מברכים "שעשה לי כל צרכי"⁹¹.

"כל מי שמכוון בעת התחלת אדון עולם, כתב ר' יהודה חסיד ורב האי גאון ורב שרירא גאון: 'ערב אני בדבר שתפילתו נשמעת, ואין שטן מקטרג על תפילתו, ואין לו שטן ופגע-רע בראש-השנה ויום-הכיפורים בתפילתו, ואויביו נופלים לפניו"⁹².

הרבי עמד באמירת הפיוטים 'האדרת והאמונה' ו'לא-ל עורך דין' בחזרת הש"ץ.

בפתיחת הארון להוצאת ספר-תורה אומרים שלוש פעמים "ג מידות, ואחר-כך "ריבוננו של עולם", ככתוב במחזור.

קוראים בתורה, חוץ מן המפטיר⁹³, בניגון המיוחד לימים הנוראים, וכן גם באמירת 'ויעזור', קריאת העולים לתורה, ברכות התורה, ו'מי שברך'⁹⁴.

בהזכרת נשמות אומרים "בן/בת פלונית"⁹⁵. מי שיש לו אב ואם - יוצא מבית-הכנסת בזמן הזכרת נשמות⁹⁶. אב"ל (רח"ל) בשנה הראשונה למות אביו או אימו, נשאר בבית-הכנסת, אך אינו אומר 'זיכור'⁹⁷. אחר-כך אומרים "אב הרחמים".

גם מי שאינו מזכיר נשמות יאמר "אב הרחמים"⁹⁸. אם יש מילה בבית-הכנסת, מלים קודם 'אשרי', ומברכים על הכוס ומטעימים לתינוק הנימול, חוץ ממה שנותנים לו לטעום כשאומרים "בדמיך חיי". אם המילה מחוץ לבית-הכנסת - יחזירו את ספר-התורה לארון הקודש לפני שיוצאים⁹⁹.

ונתנה תוקף: (הרבי עמד באמירת פיוט זה) הש"ץ מתחיל, והציבור אומר עד "את גזר דינם". אחר-כך הש"ץ אומר בקול מ"כבקרת" עד סוף הקטע, והציבור מתחיל "בראש השנה" עד "ומי ירום". אז אומר הש"ץ בקול את כל הקטע, ובסיימו אומרים הציבור ולאחריהם הש"ץ בקול רם "ותשובה... הגזירה". שוב אומר הציבור "כי כשמך... וכחלום יעוף", והש"ץ אומר (או עכ"פ מסיים) את הקטע בקול, ואז אומרים הציבור ולאחריהם הש"ץ בקול רם "ואתה הוא... וקיים", ואז אומרים הציבור "אין קצבה" עד גמירא כשהש"ץ מסיים את הקטע בקול מתחיל הש"ץ "כתר"¹⁰⁰.

מכינים מגבות וכדומה כדי לפורסן, להפסיק בין פני המשתחוים ב'עלינו'¹⁰¹ וב'והכוהנים' לבין

הלכה ומנהג' יו"ד עמ' שפג "לומר באופן שלא יהיה ניכר", וחבל שנשמטה (שם), הובאה בשלימותה ב'אוצר' עמ' רכ"ב.

98 הוראת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע - 'המלך במסיבו' ח"ב עמ' נח. ושם, שפעם בשנת תש"י הורה הרבי למזכיר הר"ל ש' גרונו שיאמר זאת.

99 (לוח כולל-חב"ד, ע"פ שו"ע אדמוה"ז סי' תרכ"א ס"ה. (מש"כ שם לומר איזה מזומר, צ"ע, שהרי הש"ץ אומר פסוקי 'ידעת... לפני הקדיש. ואולי ע"פ מש"כ בפסקי הסידור אות סה, שלדעת אדה"ז לא די בפסוקים מלוקטים וצ"ל מזומר דווקא. וראה 'התקשרות' גיליונות: תשנ"ז, תשפ"א, תשצ"ו).

100 המתפלל במניין (נוסח פולין) שאומרים 'כתר' בכל תפילות היום, לכאורה יענה עמהם כנוסחתם, ע"פ פשוט לשון הארז"ל "לומר כל נוסח הקדושה עם הש"ץ מלה במלה" (שו"ע אדמוה"ז סי' קכה סו"ס א. וראה בס' הפסק בתפילה מהדו"ק עמ' פ. וע"ע בשר"ת יביע אומר ח"ו חאו"ח סי' י' סוף אות ד).

101 הנה 'עלינו' הוא חלק בלתי-נפרד מהתפילה (וכש"כ ב"רה), ולפלא שנפוץ שלאחר הכייעה, הש"ץ והציבור מסיימים אותו בלחש. ולפי הלשון במחזור השלם אודות הפסוקים שאומרים כ"קבלה מהרוקח" ברור שהש"ץ ממשיך נוסח עלינו בקול, ואז אומרים זאת הציבור בלחש (אמנם במהר"ל ובד"מ שי"ל לאחורונה מכת"י ודפוסיים ראשונים לא הביאו כלל נוסחא כזו - שמקורה בתיקון השער הכולל פמ"ג ס"ק יג - אלא כהנוסח בקצת מחזוריים ובמהר"ל שדחה שם, שכאשר הקהל אומר "הוא אלקינו", יאמר הש"ץ פסוקים אלו. ואולי היה המנהג שלאחר

(שם).

91 סידור אדמוה"ז.

92 ספר המאמרים תש"ג עמ' 11.

93 ודלא כמנהג העולם, 'אוצר מנהגי חב"ד' עמ' רכ.

94 הנוסח המורגל ב'מי שברך' זה היום: "מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב, הוא יברך את (פלוני בן פלוני) בעבור שעלה לתורה לכבוד המקום ולכבוד התורה ולכבוד יום הכיפורים, בשכר זה הקדוש-ברוך-הוא ישמרו ויצילוהו מכל צרה וצוקה ומכל נגע ומחלה, וישלח ברכה והצלחה בכל מעשה ידיו עם כל ישראל אחיו, ונאמר אמן" (שער הכולל פכ"ו ס"ה, 'אוצר' שם. והעיר, שעפ"ז יש לברר מדוע (ואם?) בר"ה אומרים "יום הדין").

95 סידור 'תורה אור' עמ' 259, 'המלך במסיבו' ח"ב עמ' קסו. כה"ח סי' רפד ס"ק לו ע"פ זוהר ח"א פד.א. ב'ס' המאמרים - קונטרסים' לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"א עמ' וא"ו איתא, שמוזכרים ב'זיכור' גם נשמות של צדיקים. ומכאן נהגו להזכיר (תחילה) את הרבי, "וכן [את] רבותינו נשיאנו שלפנינו בנוגע לאלו שהכירו אותם... שזוהו ענין שפעולתו היא עבור האומר, אבל בהכרח לומר שענין זה נותן כח גם עבור אלו שאותם מזכירים בנוסח דאמירת 'זיכור' - תורת מנחם כרך עמ' 343, וש"נ.

96 קיצור שו"ע קלג,כא. ולכאורה גם מי שיש לו הורים ונפטר לו רח"ל בן או בת נשאר לומר זיכור, ועכ"פ כשאין אחרים שיאמרו עבורם.

97 הוראת הרבי בחוברת 'תוכן עניינים' - לה"ק - גיליון נו, חג הסוכות תשכ"ה (והיא 'משנה אחרונה' כלפי המובא ב'שערי

הקרקע.

בשנים הראשונות, עמד הרבי ב'סדר העבודה', וישב רק לאמירת פיוט "כאוהל הנמתח".

"אתה כוננת" צריך הש"ץ לומר כך: להכריז 'אתה', להפסיק קימעה, ואחר כך להמשיך ולומר "כוננת עולמך..."¹⁰².

"מה שאומרים בסדר עבודה... 'חטאו, עוו, פשעו... בני ישראל' - אנו מדמין עצמנו כאילו אנחנו אותן 'בית ישראל', ויפה עושים המכים על ליבם כדרך שעושים באמירת 'אשמנו'¹⁰³.

לאמירת 'והכהנים' עמד הרבי ממקומו (וכן לקטעים נוספים, גם בשנים שישב ברוב 'סדר העבודה').

הוראת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ לכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו: בכריעה - תחילה כריעה על ברכיו וגודלי רגליו. אחר כך, על גודלי ידיו, וההשתחוואה (מתרומם מברכיו. במצחו מגיע עד הרצפה, ונשאר עומד על אצבעות רגליו וגודלי ידיו)¹⁰⁴.

בין תפילת מוסף לתפילת מנחה מפסיקים, אם אפשר, לכל הפחות שלושת רבעי שעה¹⁰⁵. קריאת התורה במנחה - בניגנת הטעמים הרגילה¹⁰⁶.

אין נשיאת כפיים במנחה, והש"ץ אומר: "אלוקינו ואלוקי אבותינו, ברכנו..."¹⁰⁷.

זמן תפילת 'נעילה' מתחיל כשהחמה בראש האילנות, היינו קרוב לתחילת השקיעה¹⁰⁸.

לפני 'אשרי' פותחים את הארון, ונשאר פתוח

שהש"ץ מסיים לאומרו בקול, אומרים זאת הציבור, ואז יאמר אותו פסוקים. וע"ע).

(102) סה"ש תש"ד עמ' 26-25.

(103) שו"ע אדמוה"ז ס' קיג סו"ס ג.

(104) 'רשימות' ד' עמ' 10 - 'רשימות היומן' עמ' קסא, וש"נ. וראה 'אוצר' עמ' קלב.

(105) ספר המנהגים עמ' 59. אדמו"ר מהורש"ב ואדמו"ר מהוריי"צ למדו ביוה"כ את כל שיעוריהם הקבועים, גם השיעורים בנגלה, אבל על לימוד משניות וגמ' מסכת יומא ראה לעיל בהערה 78 ובפנים.

(106) 'אוצר' עמ' רלג.

(107) ויש לברר אודות הי"ג מדות הנאמרות בקטע "יום קוראי בשמך" שבסיום ה'סליחות' בחזרת הש"ץ דמנחה, שנדפסו באותיות רגילות, ולכן אין אומרים אותן בקול יחד כנהוג תמיד באמירת הי"ג מידות (והרי זה דבר הנאמר בציבור דווקא).

(108) שו"ע אדמוה"ז ס' תרכ"ג ס"ב.

עד אחרי התקיעה¹⁰⁹.

בחצי קדיש שלפני תפילת נעילה ובקדיש תתקבל שאחריה, אומרים "לעילא ולעילא מכל"¹⁰⁵.

בנעילה אומרים "חתמנו" (בתפילה וב'אבינו מלכנו', במקום "כתבנו"), "וחתום" (במקום "וכתוב"), "ניזכר ונחתם" (במקום "ניזכר ונכתב").

אומרים "היום יפנה" גם אם כבר העריב היום¹⁰⁵. בפיוט "ה' ה' - אזכרה אלקים ואהמיה", כמדומה שאומרים י"ג מידות רק בפעם הראשונה (ולא כפזמון בין בית לבית)¹¹⁰.

כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נהג לומר "ואוצרך הטוב לנו - תפתח", עם הפסק לפני תיבת "תפתח", ו"לנו" נמשך למעלה¹¹¹.

אין נשיאת כפיים, אפילו עוד היום גדול¹¹². באמצע קדיש תתקבל, אחרי 'דאמירן בעלמא ואמרו אמן', מנגנים 'מארש נפוליון'¹¹³, ואחר כך תוקעים תקיעה אחת¹⁰⁵.

מעיקר הדין, מותר לתקוע אפילו בין השמשות¹¹⁴. אבל כמה פעמים אירע בבית המדרש של כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, שהש"ץ סיים תפילת נעילה לפני צאת הכוכבים, והאריך כ"ק אדמו"ר בניגון "אבינו מלכנו" וניגון מארש נפוליון עד צאת הכוכבים¹¹⁵. ומאחר שהמון העם סומכים על התקיעה ומסיימים מיד אחריה את הצום, יש להזהר בכל מקום שלא לתקוע לפני צאת הכוכבים.

(109) ספר המנהגים עמ' 64. לוח כולל-חב"ד.

(110) כן מסר הרה"מ דה'אוצר'. מאידך, הרה"ח ר' נחום שי' קפלן (המשמש כש"ץ בבית חיינו) מסר, שאומרים הי"ג מדות גם כ'פזמון' בין בתי הפיוט, ולכן נשאר כך במחזור החדש שי"ל בשנים האחרונות בני. וצ"ע.

(111) סה"מ תרפ"ז ס"ע כא. ובלקו"ד ח"א דף נטא, איתא מהאי טעמא לעשות אתנחתא אחר תיבת 'ואוצרך'.

(112) ספר המנהגים (שו"ע אדמוה"ז ס' תרכ"ג ס"ח, כדעת הרמ"א שם). וראה 'אוצר' עמ' רמ. וצ"ע שבלוח כולל-חב"ד מוזכר 'נשיאת כפיים' (כדעת השו"ע וכו' ומנהג ירושלים, אך שבפועל בין אנ"ש גם בירושלים ת"ו אין מספיקים זאת. וראה נטעי גבריאל ר"פ סה).

(113) ספר הניגונים, ניגון קע.

(114) שו"ע אדמוה"ז ס' תרכ"ג ס"א.

(115) 'אוצר' עמ' רמב.

יום חמישי

”א בתשרי

מוצאי יום־הכיפורים:

כתב כ”ק אדמו”ר נשיא דורנו: ”המנהג ’שהש”ץ במוצאי יום־הכיפורים צריך להיות מי שיש לו אב ואם” – לא ראיתו. ובבית־הכנסת כאן אין נוהגין כן”¹¹⁶.

תפילת ערבית¹¹⁷ והבדלה – בקיטל וטלית, אבל ככובע, והטלית על הכתפיים¹⁰⁵.

מי ששכח ואמר ’המלך הקדוש’ או ’המלך המשפט’ אינו חוזר¹¹⁸, אבל אם אמר ’זכרנו לחיים’ פוסק ומתחיל ’מלך עוזר’, ואם כבר אמר ’וכתבנו בספר החיים’ – גומר תפילתו, ומתפלל שוב בתורת נדבה¹¹⁹.

במוצאי יום־הכיפורים אומרים: ’גוט יום־טוב’¹⁰⁵. ובליובאוויטש, באולם הקטן, הכריזו זאת¹²⁰.

”מי שכבה נרו ביום־הכיפורים... תקנתו שידליקנו שוב במוצאי יום־הכיפורים ולא יכבנו עוד אלא יניחנו לדלוק עד גמירא, וגם יקבל עליו שכל ימיו לא יכבה נרו במוצאי יום־הכיפורים, לא הוא ולא אחר, אלא יניחנו לדלוק עד גמירא”¹²¹.

צום יום־הכיפורים הוא כ”ו שעות¹²², ויש להקל בזה ולצום קצת יותר מכ”ה שעות¹²³.

קודם הבדלה וקידוש לבנה צריך ליטול ידיו שלוש פעמים לסירוגין עד פרק הזרוע, כמו

(116) אג”ק ח”ג עמ’ רכ.

(117) המתפלל במניין מנוסח אחר, ומיד אחרי ’תתקבל’ מתחילים ערבית – לכאורה עליו לסיים תחילה את ’אין כאלוקינו, ’עלינו, ’אל תירא’ ואך צדיקים, וט’ פרקי התהילים, ורק אחר־כך יתחיל להתפלל ערבית – למרות שעלי־ידה הוא מפסיד את הקשר בין ’ברכו לברכות ק”ש (ראה שו”ע אדמוה”ז ס’ נד ס”ג. משנ”ב ס’ רלו ס”ק א). זאת ע”פ מנהגו שאין ’מהפכין הצינורות’, וק”ו כאן, שהרי תפילת ערבית שייכת כבר ליום הבא.

(118) שו”ע סי’ קיח ס”ק א. דה”ח ס’ לג. מו. עב.

(119) קצוה”ש סי’ כא ס”ד ובבדה”ש שם ס”ק ט.

(120) סה”ש תרצ”ז עמ’ 155 (כאחד מ”המנהגים המקובלים, שיש להם יסוד”).

(121) שו”ע אדמוה”ז סי’ תרי ס”ה.

(122) סה”ש תש”ה עמ’ 21.

(123) אג”ק ח”י עמ’ רצו (ע”פ המכתב המקורי, הגרש המופיע בו אחר תיבת ”שלדידי”, הוא טה”ד. וא”כ, תיבה זו משמעה: לדעת הרב’).

נטילת ידיים שחרית ביום רגיל, אבל בלי ברכה. וגם הכוהנים, שכבר נטלו ידיהם לנשיאת כפיים עד פרק הזרוע, אף אם נטלו אז לסירוגין, צריכים ליטול ידיהם כנ”ל¹²⁴.

הבדלה – יין, נר, הבדלה. ומברכים דווקא על ”נר ששבת” (שדולק מערב יום־הכיפורים). ואם אין נר חוץ מזה שבבית־הכנסת, ידליק נר אחר ממנו ויברך על שניהם. ובבית מדליק עוד נר מהנר ששבת בביתו ומברך על שניהם¹²⁵.

כ”ק אדמו”ר מהוריי”צ נ”ע היה מדייק (רק בהבדלה זו) לעשות הבדלה בעצמו¹²⁶.

בכל השנה אין נותנים לאחר לשתות מהשיריים של כוס הבדלה (אלא אם־כן בירכו עליו ברכת המזון), מה שאין כן במוצאי יום־הכיפורים אפשר לתת.

אחרי הבדלה מקדשים את הלבנה – בחגירת אבנט ובסידור [אבל לא־דווקא בטלית וקיטל¹²⁷], ונכון לרחוץ את הפנים ולנעול נעליים לפני כן¹²⁸.

במוצאי יום־הכיפורים – סעודה חשובה¹²⁹. עריכתה בהרחבה ממשיכה גשמיות על כל השנה¹³⁰. טובלים פרוסת המוציא בדבש, אבל על השולחן שמים גם מלח.

אין מברכים ”שעשה לי כל צרכי”, עד למחר בברכות־השחר³⁹.

הערב מתעסקים או על־כל־פנים מדברים על־דבר עשיית הסוכה³⁹. ואמר הרבי: ”רוב ישראל – ואני בתוכם – אינם נזהרים בזה במעשה בפועל, ויוצאים גם עתה ידי חובת העניין על־ידי דיבור

(124) לצורך שלילת התפשטות הטומאה לאחר סור קדושת היום – לקו”ש ח”ט עמ’ 386. לפני קידוש לבנה – לוח כולל־חב”ד (וכן הורה הרבי במוצאי ת”ב, ס’ משבחי רבי עמ’ 151). עושים זאת רק כעת, עם תום שעות הצום, ולא לפני ערבית (וכיוון שעסוקים בתפילה, א”צ כלל ליטול ידיים אז).

(125) שו”ע אדמוה”ז סי’ תרכד ס”ה.ו. מדליקים אבוקה, או מדליקים נר ומקדשים את שלהבתו לנר ששבת, ומברכים על שניהם יחד.

(126) ’אוצר’ עמ’ רמח.

(127) ראה אופני הנהגה שונים ב’אוצר’ שם.

(128) לוח כולל־חב”ד.

(129) שו”ע אדמוה”ז שם ס”ט, ’המלך במסיבו’ ח”א עמ’ רמו. וראה ’אוצר’ עמ’ רנ.

(130) לשמע־און עמ’ 145 בשם כ”ק אדמו”ר מהורש”ב נ”ע. וראה ’אוצר’ עמ’ רנא.

”שיהיו כוכבים נראים מתוכה” תוחבים מקל בעובי הסכך, ליצור נקב שיוכלו לראותו בעדו¹⁴¹ [המכסים את הסוכה מפני הגשם בכיסוי פלסטי הצמוד לסכך מעליו, אם יש חלל טפח ביניהם, או שהוא מתחתיו אפילו אין ביניהם חלל טפח¹⁴², ידאגו שיישאר (מחוץ לחלק המגולל) טפח פרוס לפני החג, כדי שיהיו מותרים לפתוח את המכסה כשנכנסים לסוכה בחג].

אין מנהגנו לעשות רצפה מיוחדת לסוכה¹⁴³. אבל הבונים סוכם בגינה, ברור שחובתם להכין לה רצפה מיוחדת כדי שיוכלו לאכול בה בשבת וביום טוב ללא חשש השקיה].

אין מנהגנו בנוי סוכה, לא תחת הסכך ולא על הדפנות¹⁴⁴.

בסוכת 770 (ובשאר הסוכות שבשכונה) רגילים לנהוג כבסוכת הרבי עצמו, שהיה בה רק היופי של הדפנות והסכך עצמם (והשתדלו להרבות בזה) ותו לא.

ארבעת המינים:

אין מדקדקים לשלם עבור ארבעת המינים קודם החג דווקא¹³⁹.

קבלה בידינו מאדמו”ר הזקן, להדר לברך על אתרוג מקלבריה. גם בימינו, שיש אתרוגים משתילי קלבריה באה”ק ת”ו, עדיין יש להשתדל לברך על האתרוגים מקלבריה¹⁴⁵.

מראה האתרוג צריך להיות צהוב (כמראה שעווה), ולא כהמדקדקים שיהיה מקצתו ירוק¹⁴⁶. לוקחים לולב שאין עליו כפופים (את הכפיפות מכנים בשם קנעפלאך [כפתורים]).

141) 'התועודיות' תש”נ ח”א עמ’ 164.

142) כיסוי מעל הסכך ללא חלל טפח אינו נחשב לאוהל (עיין שו”ע אדמוה”ז סי’ תר”מ ס”י), אך מתחתיו אסור אפילו כשאין חלל כלשהו, כדעת ה’לבושי שרד’ שם (שו”ע”ר שם, ודלא כמ”ש המשנה ברורה שם ס”ק כה בשם הפריימגדים).

143) ספר המנהגים. אבל הבונים סוכם בגינה, חובתם להכין לה רצפה מיוחדת, לבל יכשלו בהשקיה בשבת ויו”ט (ראה שו”ע אדמוה”ז סי’ שלו ס”ט).

144) ספר המנהגים, 'אוצר' עמ’ רסו, וש”נ הטעם.

145) אג”ק ח”ג עמ’ קי וחלק י’ עמ’ צה.

146) ולכאורה לפי זה, אם יש אפשרות עד”מ לקנות צהוב רק עם כתמי-עלים (בלעטלאך) שהזירות מהם היא רק הידור של יופי, יש להעדיף את הצהוב. ולפלא שרבים מאנ”ש אין מקפידים ע”ז, ובפרט שאף הקונים אתרוג (מקומי) בימים האחרונים, יכולים למצוא צהובים לרוב.

בזה¹³¹.

שנה אחת ראו שהרבי חוזר הביתה במוצאי יום הכיפורים, ומיד בכניסתו לחדר, עוד בטרם פשט את הקיטל, ניגש לארון הספרים, הוציא משניות מסכת סוכה, והחל ללמוד דיני סוכה¹³². מחרת יום הכיפורים נקרא "בשם השם" (גיט'ס נאָמען)³⁹.

משכימים לבית הכנסת¹³³.

אין מתענים עד אחר אסרו חג. וחתן ביום חופתו - בין יום הכיפורים לחג הסוכות, מתענה¹³⁴.

בניית הסוכה¹³⁵:

סיפר הרבי: "כ”ק מו”ח אדמו”ר [מהוריי”צ] וכן אאמו”ר [הרה”ג והרה”ח המקובל ר’ לוי יצחק] לא עסקו בעצמם בעשיית הסוכה¹³⁶. אם כי מסופר שהרבי השתתף בעצמו בבניית הסוכה בביתו ברח’ פרזידנט, עלידי זריקת כמה ענפים של סכך.

מכיוון ש”תשבו כעין תדורו” - צריכה להיות לכל משפחה סוכה לעצמה, בדוגמת מה שבכל השנה היא גרה בדירה משלה. ובפרט שגם עשיית הסוכה היא מצווה, ובכיצא בזה "מצווה בו יותר מבשלוחו"¹³⁷.

אין שום הידור שתהיה הסוכה מחוץ לבית דווקא, אלא אפשר להסיר את הגג ולהניח סכך¹³⁸. עושים את הדפנות אפילו לכתחילה גם מדברים הפסולים לסכך. מנהגנו לעשות ארבע דפנות¹³⁹. מרבים בסכך. אדמו”ר הזקן היה מצווה על כך: "סמ”ך יותר! עוד יותר סמ”ך!"¹⁴⁰. וכדי

131) סה”ש תש”נ ח”א עמ’ 41. וראה 'רשימות' שם. 'המלך במסיבו' ח”א עמ’ רנא, ועוד.

132) מפי הרה”ח ר’ דובער יוניק, בי”מ 246 עמ’ 27.

133) לוח כולל-חב”ד, משו”ע אדמוה”ז שם ס”ד.

134) לוח כולל-חב”ד, משו”ע אדמוה”ז שם ס”ג, ומג”א סי’ תקע”ג ס”ק ב.

135) בלקוטי שיחות כרך יט עמ’ 289 הביא מתשובות הגאונים (למסכת סוכה סנ”א י”ג) שצריך לבנות סוכה בביהכ”נ בשביל אורחים, "וכן מנהג ישראל", עיי”ש.

136) המלך במסיבו ח”ב עמ’ נג.

137) לקוטי שיחות ח”כ עמ’ 267.

138) אג”ק ח”ב עמ’ סו.

139) ספר המנהגים, מנהגי חג הסוכות. וכן כל הכתוב להלן בסתם נלקח משם.

140) 'לשמע און' עמ’ 20.

ולפחות שבכל בית ועכ"פ בכל קהילה תהיה ערכה של ד' המינים מיוחדת לילדים (וכמובן שלא לה) שלאחר הברימטווה יהיו ארבעת המינים מהודרים).

* עורכים מגבית ומחלקים את 'צורכי החג' לחגיהסוכות לאלו הנצרכים (בדומה ל'מעוֹת חיטים' לחגיהפסח). וכן מחלקים ד' מינים (שצרכים להיות 'לכם').

כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ הקפיד שהשדרה תהיה באמצע הלולב ממש, ולא מן הצד קצת; לולב ישר; שאינו דק; ושעליו מחוברים בקליפה (קאָרע) מאחורי השדרה. הקפדה זו האחרונה ידועה לנו גם מהנהגת הרב¹⁴⁷.

* רצוי לקנות לכל אחד מהבנים מגיל שש ומעלה ארבעת המינים כשרים כהלכתם¹⁴⁸,

(147) 'אוצר' עמ' רעא.

(148) ראה שו"ע ס' תרנ"ז ונו"כ. קצות החושן ס' רמא ס"ק ד. שו"ת אגרות משה או"ח ח"ג ס' צה. חנוך לנער פכ"ה, וש"נ. ובערכה של הקטנים, הם יקנו זה לזה, בתנאי שהם מעל גיל 6. בלית ברירה, יש לסמוך על כך שיברכו על לולב שאול, אבל אין

לתת להם (במתנה ע"מ להחזיר) ערכה המיועדת לגדולים, כי אז לא יוכל גדול שאחריהם לברך עליה.

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש